

Ціна 10 коп.

Юрій Прокопенко

Кршталев
Мрія

Юрій Прокопенко

ІЛЮСТРАЦІЇ В. ГЛИВЕНКА

«РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»
1972

ЗМІСТ

Цілюща рослина	5
Мое перше оповідання	7
Еліксир бадьорості	9
Передчуття	12
Ціна співчутливості	14
Невдаха	16
Гаряча дискусія	18
Нова пісня	21
Кришталева мрія	24
Перша премія	27
У пошуках героїні	30
Правда, тільки правда	32
Фаталіст	36
Крапля в морі	40
Чужа слава	43
Сімейна проблема	47
Секрет молодості	50
Тиха кімната	54
Відповідальна роль	56
Велике прохання	59
Спитайте, коли не вірите	62

Юрій Прокопенко

Дружній шарж
А. Арутюнянца.

ЦІЛЮЩА РОСЛИНА

Наше подвір'я заросло бур'яном, і кербуд кинув гасло: «Всі на прополку!» Гасло було зустрінуто вигуками: «Правильно!», «Давно пора!», «Соромно дивитися!» Проте першим вийти на прополку ніхто не наважувався.

Виняткова скромність мешканців примусила кербуда пройтися по квартирах. З'ясувалося, що половина мешканців невиліковно хвора, третина готується до вступу на курси в'язання або відвідує гурток «Знай своє рідне місто». Решта зайнята такими невідкладними справами, що відірвати од них годі й думати.

— На вас уся надія,— завітавши в неділю до мене, сказав кербуд і зробив такий благальний жест, що я негайно підхопився б, якби не мій застарілий ревматизм і не те, що за півгодини мали прийти друзі забивати «козла».

— Невже й це мені робити самому? — у відчаї вигукнув кербуд.

— Ні в якому разі! Ви просто напишіть табличку: «Не рвати, рослина цілюща. Лікує від усіх хвороб». Побачите, що буде! — порадив я.

Відверто кажучи, даючи цю пораду, я ніколи не думав, що табличка матиме такий ефект. Не встигла вона з'явитися на подвір'ї, як мешканець третьої квартири, озираючись на всі боки, зірвав кілька рослин.

І — пішло... Одні за одними виходили мої сусіди й нібито мимохідь рвали бур'ян. Спершу по trochu, потім цілими оберемками. Всі забули про невиліковні хвороби і невідкладні справи — сім'ями заготовляли «цілющу» рослину.

Особливо старалася бабуся в чорному чепчику. Нівроку енергійна, вона встигла за кілька хвилин набрати повну корзину, відтягти її додому і знову повернутися.

За годину на подвір'ї зібрався натовп. Тут були й мешканці сусідніх будинків, і просто перехожі. Та стати власником чудо-рослини пощастило не всім.

Приміром, житель першого поверху в розпал бур'янової баталії був на базарі, і йому не дісталось навіть билінки.

— Неподобство! — скаржився він, шукаючи співчуття. — Якись сторонні люди наше добро розхпали. Це все одно, що я у чужий город заліз би...

Уранці, ідучи на роботу, я на розі побачив учорашню бабуся-ентузіастку в чепчику. В акуратних целофанових мішечках продавала вона бур'ян із нашого подвір'я. На дощечці, яка лежала біля корзини, кострубатими літерами було списано з учорашньої таблички: «Рослина цілюща. Лікує від усіх хвороб». Брала вона по карбованцю за мішечок. До бабусі стояла черга.

— Хто останній? — запитав я.

І теж став. А раптом справді рослина — цілюща? Бо ж люди беруть!

МОЄ ПЕРШЕ ОПОВІДАННЯ

З журналу, до якого я послав своє перше оповідання, надійшла відповідь, що твір до друку не схвалений. Я, звичайно, взяв конверт, вклав туди другий примірник оповідання, написав адресу редакції газети і кинув у скриньку.

За місяць — відповідь. Знову невтішна. Довелося брати ще один конверт і третій примірник оповідання. Не минуло й двох місяців, як мене спіткало нове розчарування.

Невже справді бездарне? Який автор може змиритися з таким висновком? І вирішив я зробити експеримент. Узяв десять конвертів, написав на них адреси десяти редакцій, вклав у кожний по примірнику і відправив.

Відповідей не було довго. Я зрозумів — це хороший симптом. І справді, в одній газеті таки вийшло моє оповідання. Правда, під іншим заголовком. Герой звався не Федором, а Костянтином. Працював він не на фермі, а на заводі (газета мала промисловий профіль). І закохався не в трактористку, а в секретарку директора. І поїхав не в місто, а на цілину. І в кінці оповідання не одружився, а розлучився з Ганною, яка, виявляється, жила десь у Прикарпатті і зраджувала його.

Незабаром оповідання вийшло ще й у журналі. Спершу я злякався. Бо знав, як ставляться до авторів, що друкують те саме в різних виданнях. Але, перечитавши його, заспокоївся. Герой звався не Федором, не Костянтином, а Женькою. Працював він не на фермі, не на заводі, а на залізниці і закохався він не в трактористку і не в секретарку

директора, а в офіціантку вагона-ресторану. І поїхав потім не в місто, не на цілину, а залишився в тому ж таки вагоні-ресторані помічником кухаря. І, врешті, не одружився, не розлучився, а вирішив за допомогою самовчителя опанувати ремонт духових інструментів.

Третє оповідання (яке надрукував тижневик) мало, на відміну від оригіналу, ліричне забарвлення. Конфлікт між героями розв'язувався несподіваним комсомольським весіллям, на якому директор магазину самообслуговування побажав молодим продавцям бути прикладом на роботі і в побуті.

Четверте оповідання мало викривальне спрямування. Герой в оточенні бюрократів і хапуг показував чудеса сміливості та винахідливості. А наприкінці взяв участь у змаганнях з настільного тенісу на честь Дня нафтовика.

Моє п'яте оповідання виявилось гумористичним. Герой потрапляв у неймовірні ситуації. А все через те, що його не за того мали...

Усі десять оповідань, що були надруковані за моїм прізвищем, мені сподобалися. Я їх передрукував у двох примірниках і відніс до видавництва.

— Мало! — сказали там. — Треба ще десять.

Знову взяв я своє оповідання і розіслав ще у десять редакцій...

Отак-то, друзі мої, я починав свою літературну діяльність і дуже вдячний, що сьогодні ви прийшли на мій ювілейний творчий вечір. Дозвольте ж мені з такої радісної нагоди прочитати нарешті вам своє перше, ще досі не надруковане оповідання.

ЕЛІКСИР БАДЬОРОСТІ

— У вас часом сірничка не знайдеться? — спитав мене юнак у сірому кашкеті.

— Не тільки сірники, у мене знайдеться і сигарета, — простягнув я йому пачку.

Він смачно затягнувся.

— Візьміть ще кілька на дорогу, зробіть ласку, — запропонував я.

— Спасибі, у мене є, — знітився він.

— Беріть, не соромтеся, — підбадьорив я і силоміць поклав до його кишені півпачки.

Ці мені сором'язливі юнаки! Сам був студентом, голодував, помер би, ніколи б не попросив.

— Мабуть, їсти хочете? — запитав я його.

— Що ви, з годину як повечеряв.

— Ну, ну, не соромтеся, я бачу, що ви голодні, — і я запросив його до себе в гості.

Він протестував. Казав, що не доторкнеться до найсмачнішої у світі вечері. Та я наполіг. Знаю цю голодну гордість, коли аж смокче, а ти відмовляєшся.

Звичайно, вечерю він з'їв. Я йому навіть фужер вина налив. Натурального. Випив. Подякував і пішов.

— Заходьте! Не соромтеся. Буду дуже радий, —

сказав я на прощання.— Ну, хоча б завтра... чи післязавтра.

Він прийшов. І завтра, і післязавтра.

Не можна сказати, щоб апетит у юнака був вовчий, але з вечерею він завше давав собі лад. Я готував м'ясо і птицю, фарширував яйця, смажив рибу, варив каву, намагаючись не повторюватися.

Теми наших розмов не відзначалися розмаїттям. За салатами говорили про здоров'я. За супами і котлетами — про погоду.

Книга про смачну і здорову їжу стала в мене настільною. Перед роботою я бігав на базар, купував продукти, після роботи відвідував магазини і поспішав на кухню, щоб встигнути до його приходу приготувати.

— А у вас часом практика не передбачається? — якось мимохідь запитав я його.

— Що ви, у нас не буває, — втішив він мене.

— Може, моє товариство вас втомлює і ви хочете, скажімо, завтра кудись піти розважитися? — зробив я прозорий натяк.

— Аніскільки, — запевнив він.

Я кинув свій улюблений спорт — шахи, я перестав ходити в кіно, я не бачився з друзями.

— У мене із завтрашнього дня відпустка, — поставив я його перед фактом. — Хочу кудись поїхати. Мабуть, і ви від мене з задоволенням відпочинете?

— Що ви, — аж підвівся він. — Від вас відпочивати? Як ви можете таке говорити? Та для мене відвідувати вас — справжнє свято.

Я здав квиток і залишився в місті. Якщо для людини звичайна вечеря — свято, то ким треба бути, щоб відмовити їй у кусні хліба!

Додому я йшов, як на ешафот. Думка про те, що треба знову ставати біля плити і варити-смажити, була нестерпною. Я запізнювався, він терпляче чекав. Я пробував не приходити додому взагалі, він з'являвся наступного ранку і здивовано запитував: «Що сталося?»

Іноді мені спадало на думку поміняти квартиру. Та поміркувавши, я зрозумів, що це не вихід. Адресне бюро негайно вкаже йому мої нові координати. Я проклинав той день, коли вперше запросив його. Хто ж гадав, що він виявиться таким нахабою?

Поступово я примирився з тим, що нікуди від нього не подінуся. Я покірливо ніс хрест, плачучи мрію про самогубство. Варто наважитися на цей крок, думав я, аби ніколи більше не бачити цього типа.

— Повішусь, — я вибрав дерево за будинком і зняв ремінець із штанів.

Раптом грюкнули дверцята автомобіля, і я побачив свого бідного юнака.

— Коли все це скінчиться? — запитав у нього жіночий голос з машини. — Як мені набридли ці твої щоденні вечери. Ніби вдома нема чого їсти.

— Мені теж набридли, — спокійно відповів юнак, — я на цього діда дивитися не можу. Давлюся, ковтаючи його жахливі шніцелі. Але сама подумай: віддати йому півгодини не важко, а для нього це втіха, стимул у самотньому житті. Може, я для нього — еліксир бадьорості? Позбавлю його цієї радості — ще помре, бідолашний!

ПЕРЕДЧУТТЯ

Я влетів до кабінету директора і урочисто заявив:

— Поздоровте мене! Абсолютно випадково знайшов уривок з невідомого твору геніального письменника.

— Якого саме? — поцікавився директор.

— Я уважно проаналізував уривок і переконаний, що належить він перу знаменитого письменника-філософа Сковороди.

— А чому гадаєте, що саме Сковороди?

— Тільки він міг з такою легкістю і, водночас, глибиною формулювати свої думки. Така філософічна манера викладу!

— Поздоровляю. А що ви збираєтеся робити з уривком?

— негайно ж віднесу до музею. Переконаний, про мене напишуть у газеті, а може, й премію дадуть.

— Може, й дадуть, — погодився директор. І взяв з моїх рук цей заповітний аркуш паперу.

Раптом він підвівся і гукнув секретарку:

— Покличте до мене всіх, хто є в конторі, — лиховісно промовив до неї.

Було без двох хвилин п'ять, і тому в конторі лишилося тільки троє — Примада, Ковшук і Легенький. За кілька секунд всі вони стояли перед директором.

— Як вам подобається цей твір? — простягнув він аркуш Примаді. Той передав його Ковшуку, а Ковшук — Легенькому. Легенький голосно зачитав:

«У зв'язку з обставинами, що склалися, прошу видати мені п'ятдесят п'ять карбованців...»

— Зрозуміли? — перебив директор. — Це моя заява до каси взаємодопомоги. А ваш колега (вказав на мене) стверджує, що стиль заяви своєю філософічністю нагадує манеру Сковороди.

Усі троє зареготали.

— От скажіть, — звернувся він до Примади, — ви знаходите щось спільне?

— Анітрішечки, — знизав той плечима.

— А ви? — спитав він Ковшука.

— Навіть нема про що й казати, — посміхнувся Ковшук.

— А ваша яка думка? — кивнув до Легенького.

— Моя думка, що наш колега хотів вам зробити, м'яко кажучи, комплімент, — відказав Легенький.

Директор попросив мене покинути кабінет. З важким серцем я йшов додому. До самого ранку мене не покидало передчуття неповоротної втрати. А передчуття мене рідко обманює.

Вранці, влетівши до контори, я відразу кинувся до дошки наказів. Наказ таки висів — про звільнення Примади, Ковшука і Легенького.

ЦІНА СПІВЧУТЛИВОСТІ

У його очах було стільки невисловленої скорботи, що я не витримав:

— Чи варто карати себе через таку дрібницю!

— Дрібниця, кажете? Та я ж за цю сорочку сорок карбованців віддав. У магазині було темно — не роздивився, — з відчаєм мовив він.

— Але вона не така вже й погана, як вам здається, — спробував заспокоїти його.

— Ви гадаєте?

— Певен. Дехто вважав би за щастя одягти таку. Я, наприклад...

— Вам подобається? І ви мовчали! — присоромив він мене, стягуючи з себе сорочку.

— Та ні, в мене є такого ж самого кольору...

— Не скромничайте. Вам подобається — і я віддаю. Навіть дякувати не треба, — рішуче заявив він...

Прийшов він якось на роботу і заходився колупати нігтем стіл, наспівуючи траурну мелодію.

У нього був такий нещасний вигляд, що я не витримав:

— Заспокойтеся, прошу вас, перестаньте мучитися. Ну, купили сервант невдалий, так чи варто через це нерви псувати?

— Але ж за цей сервант я всі преміальні виклав!

— Нічого, не такий він і поганий, як вам здається.

— Ви гадаєте? — зрадив він.

— Запевняю, дехто вважав би за щастя мати такий. Я, наприклад...

— І ви мовчали! — схопився він. — Та я вам сьогодні ж увечері привезу його.

— Навіщо він мені! — запротестував я. — В мене ж сервант є.

— Віддаю, — урочисто заявив він.

Того ж вечора його сервант опинився у мене в квартирі...

А якось усі помітили: зробився він зовсім похмурим. Нелегко було викликати його на відвертість. Та мені вдалося вирвати зізнання:

— Моє одруження було фатальною помилкою!

— Не така вона вже й погана, ваша дружина, — з трудом добирав я слова для співчуття.

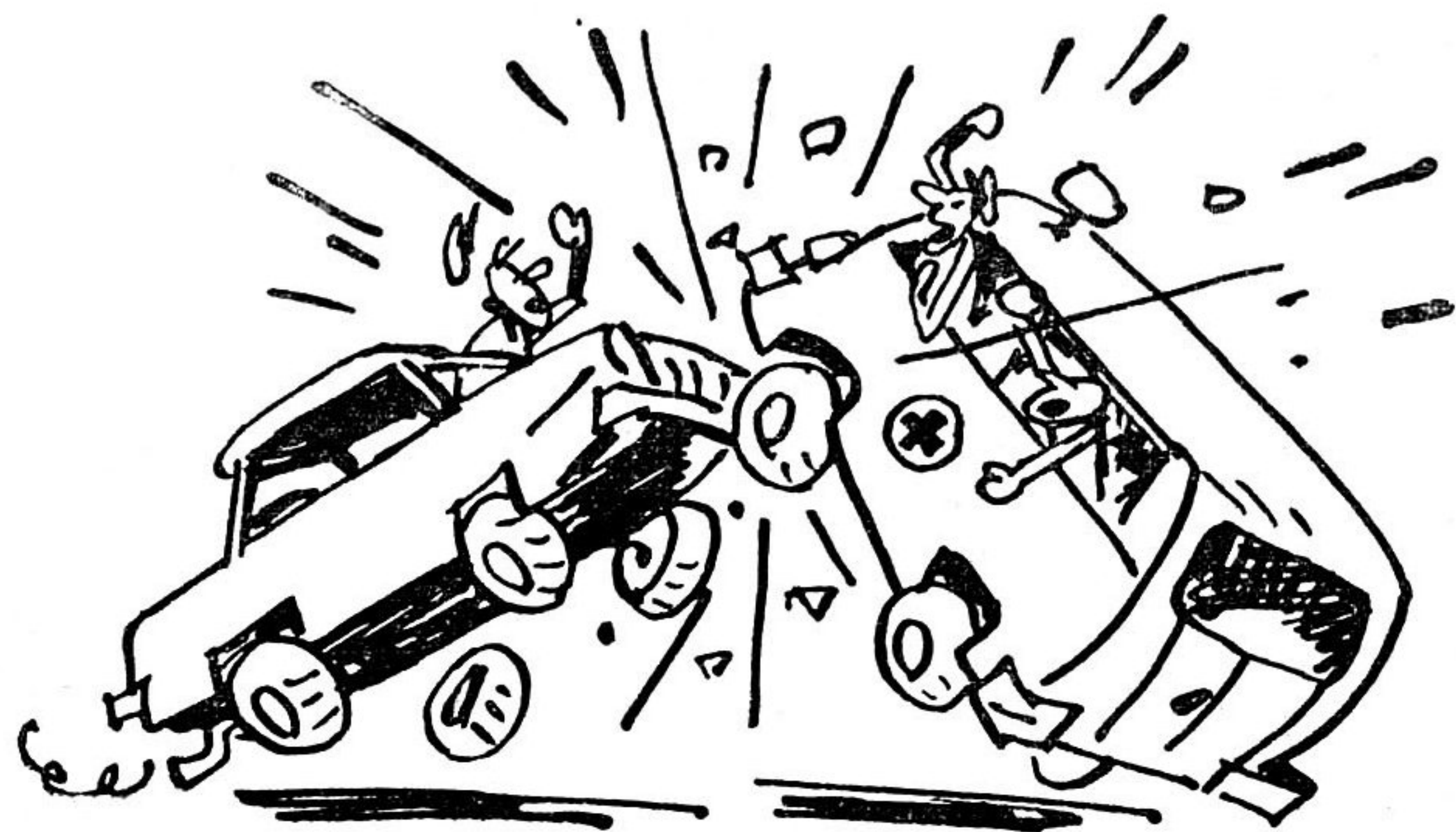
— Ви гадаєте? — спитав він з надією.

— Переконаний, є люди, які б вважали за щастя мати таку дружину, як ваша Наталія.

— І ви теж? — заглянув він мені у вічі.

— Теж! — бадьоро збрехав я.

За два місяці його Наталія стала моєю дружиною. І ось уже десятий рік мені бракує мужності у тій брехні зізнатися.

НЕВДАХА

Важко повірити, що на голову однієї людини може звалитися стільки нещасть. Здається, життя нашого Лопати складається з найнеприємніших випадковостей. За кількістю невдач, що випали на його бідну долю, він, безумовно, рекордсмен нашої установи.

Іде він, скажімо, на південь, до моря. Ставить намет під скелею, вудить рибку й полює на мідій. Раптом — землетрус, і уламки скелі накривають намет разом з невдахою.

Везуть Лопату до лікарні. Дорогою «швидка допомога» налітає на пожежну машину. Звичайно, водієві «швидкої» не до Лопати. Він негайно ж заглиблюється в ремонт машини. А Лопата рачкує до каси попереднього продажу залізничних квитків.

І тут невдача. Каса згоріла. Виявляється, по-

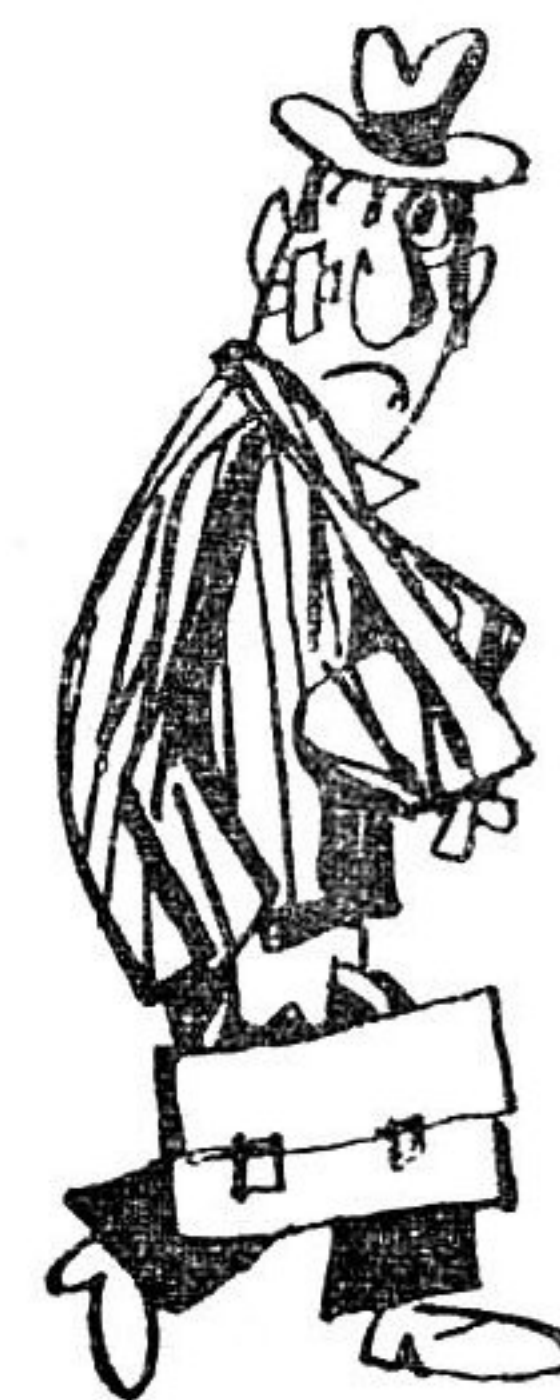
жежна машина, що зіткнулася з ними, поспішала саме сюди гасити полум'я. І якби не затримка при зіткненні, може б, і погасила. Так чи інакше, а Лопата на роботу з відпустки запізнився. На цілий тиждень.

Або прокидається вранці від страшного вибуху. Виявляється, у квартиру влетіла кульова блискавка. І, певно, хотіла вилетіти у двері, та потрапила на замок. Після вибуху замок заклинило так, що Лопата з'явився на роботу аж по обіді.

Він десять разів потрапляв під машину, вісім — під трамвай, шість — під мопед, тричі — під трактор. Од нього втекли чотири дружини, з них дві навіть аліментів не зажадали.

Він не соромиться своїх нещасть. Він покірно несе хрест невдахи, навіть не шукаючи співчуття.

І всі його люблять. Немає в нашій установі людини, яка не запросила б його в гості. Його кличуть на свята і завше радіють його товариству, бо в його присутності кожен відчуває себе щасливим.

ГАРЯЧА ДИСКУСІЯ

Яка новорічна ніч обходиться без пригод! Я так звик до новорічних сюрпризів, що майже не здивувався, коли за кілька метрів від дому грізний голос зупинив мене:

— Руки вгору!

Я мовчки почав роздягатися. Зняв пальто, піджак, краватку...

— На жаль,— простягаю свого гаманця,— з собою у мене тільки сорок копійок.

— Ти що, жебраком мене вважаєш? — образився злодій.

— Що ви, якби було, неодмінно дав би більше,— вибачився я.

— А мені ні гроші твої не потрібні, ні, тим паче, твій мотлох.

— А що ж тоді?

— Порада. Я хочу з тобою порадитися.

Ми сіли на лаву, і він простягнув мені сигарету.

— Бачиш цей будинок?

— На жаль, ні,— сказав я.

— Що, сліпий?

— Трошки.

— Тоді слухай: за двадцять метрів од цієї лави стоїть будиночок. Це ошадкаса. Як ти, мабуть, здогадуєшся, я збираюсь її пограбувати.

— Ні, тільки не це,— заблагав я.— Що хочете віддам, тільки не вплутуйте мене в це діло. Я чесна людина...

— Бачу, тому-то й зупинив тебе.

— Але ж я не хочу бути співучасником. У мене дружина, діти...

— Не хвилюйся. Я тебе в долю брати не збираюсь,— сказав злодій.— Не люблю ділитися і тому працюю сам.

— Але що ж ви тоді хочете?

— Поради! Як ти вважаєш: грабувати мені ошадкасу чи не грабувати?

— Якщо ви справді хочете знати мою думку,— почав я після хвилинної паузи,— то я б вам не радив.

— Це чому ж?

— По-перше, відповідати доведеться. Знаєте, зараз так добре працює карний розшук, що від нього не втечеш...

— А по-друге? — грізно запитав злодій.

— А по-друге, красти — це погано. Якось негарно...

Грізний тон злодія примусив мене замовкнути.

— Ти резину тут не тягни! Через дві години світати почне, а мені тільки на один сейф півгодини треба.

— Так от я ж і кажу, красти — це значить порушувати закон. А за це...

— Ти мені про закони не теревень! — заревів злодій. — Законник знайшовся! Дам зараз по пиці — оце тобі і всі закони. Я тебе як інтелігентну людину питаю: грабувати мені ошадкасу чи не грабувати?

— По-моєму, не варто, — сказав я.

— Чому це не варто? — запитав злодій таким тоном, що в мене аж у вусі засвербіло.

— Кожний мусить заробляти гроші чесно, — відважився я на відповідь.

— Тільки от що, — сказав він металевим голосом, — давай без натяків. Я тебе прямо питаю: грабувати чи не грабувати?

— Ні, — прошепотів я.

— Що значить «ні»? — схопив він мене за комірець.

— Не грабувати!

— Ану повтори! — прохрипів злодій.

— Не грабувати, — ледве чутно вимовив я.

— Ану ще раз повтори, — витягнув він пістолет. — Рахую до трьох! Раз... два...

— Грабуйте, бог з вами, — прошепотів я.

Злодій, полегшено зітхнувши, сховав пістолет.

— Гаряча була дискусія, — він витер спітнілого лоба. — Та даремно кажуть: у суперечці народжується істина. Я, наприклад, ніколи не починаю складних операцій, не порадившись із розумними людьми. Бо ж відомо: один розум — добре, а два — краще...

НОВА ПІСНЯ

У фінал відбіркового конкурсу фестивальної пісні потрапило двоє — Махутько і я. За два тижні в Палаці спорту мало вирішитися, яку з двох пісень повезуть на фестиваль. Я чув, що Махутько підготував бадьору пісеньку про Христю, яка одяглася в зелену цяточку.

Чого коштувало умовити суперника познайомити мене з цією пісенькою! Він довго й уперто відмовлявся, аж поки я не пообіцяв познайомити його зі своєю. Одне слово, обмін піснями таки відбувся, і я подумав, що на конкурсі мені доведеться нелегко.

Та зрештою заспокоїв себе: автор не здатний бути суддею власної творчості. Може статися, жюрі сподобається саме моя. Все залежатиме від

голови журі, найвпливовішого музичного критика. Його думка важить так багато, що на вагах справедливості перетягує десятки інших.

Ото йому я й проспівав перший куплет.

Його обличчя було, як нерозрізана книга.

— Правда, чудово?! — намагався я розторсати голову.

Та, здавалося, легше примусити статую посміхнутися, ніж добитися від впливового критика бодай найменшого вияву емоцій.

— Нічого, він у мене заговорить! — запрягнувся я подумки.

Перше, що я зробив, — наспівав пісеньку в ательє звукозапису і платівку послав йому додому. У ресторані, де шановний голова журі святкував своє срібне весілля, пісня прозвучала мінімум десять разів у виконанні оркестру і мого друга — соліста.

Потім я записав її на плівку й три вечори поспіль прогулювався перед його вікнами з ввімкнутим магнітофоном. Я телефонував йому кілька разів на день і проспівував її в трубку. Нелегко було примусити слюсаря, який збирався ремонтувати у ванній шановного голови ручний душ, вивчити мелодію. Він мав хрипкий голос і дуже слабенький музичний слух. Але мої настирливість та щедрість перемогли. Слюсар запрягнувся, що під час ремонту весь час співатиме.

Я був переконаний: тепер голова мусить належно оцінити пісню. Якось, перестрівши його в Будинку творчості, знову проспівав йому перші два куплети. Вірите, він навіть не зупинився! Так ми йшли поруч коридором, я співав, а він удавав, що не чує.

Я підкладав ноти під його двері. Надсилав поштою, встромляв непомітно йому в кишеню...

Перед самим фіналом відбіркового конкурсу я при зустрічі знову проспівав йому три куплети. Уявляєте, він вуха затулив, щоб не чути!

Усе ж таки я вірив, що праця моя не буде марною: пісня мусила загіздитися в черствій душі голови. І я не помилився. Коли на фінальному конкурсі відома солістка в супроводі популярного оркестру, яким диригував сам автор — Махутко, — заспівала про Христю, що одяглася в зелену цяточку, шановний голова журі зблід і схопився за серце. Залізна витримка нарешті зрадила його.

Наступною виконували мою пісню. Голова журі прослухав її спокійно. Навіть зааплодував. Як ви здогадуєтеся, перше місце дісталось мені.

КРИШТАЛЕВА МРІЯ

Головний інженер ще раз обвів поглядом присутніх і вдруге запитав:

— Добровольці є?

Я підняв руку.

— Нарешті,— полегшено зітхнув головінж і запросив до свого кабінету.

— Ви розумієте, яке це відповідальне доручення? — спитав він.

— Радий старатися,— по-військовому чітко відповів я.

— Майте на увазі, елементарна необережність —

і корпус лабораторії згорить до цурки,— напучував він...

Корпус лабораторії згорів. До останньої трісочки. Пожежники, які прибули гасити полум'я, з сумом повідомили, що в такій ситуації навіть найновіші протипожежні заходи безсилі.

— Я ж попереджав,— журливо говорив головний інженер,— треба було діяти обережніше.

— Молодий! Виправлюсь! — виструнчився я.

Наступне завдання було простішим. Мені доручалося очолити науково-дослідну експедицію.

Сама експедиція тривала місяць, зате результати її обговорювалися півроку. Різні комісії, оцінюючи їх з різних боків, складали вбивчі акти і жахливі висновки. Мені було інкриміновано безталанність і безпорадність. Я був звинувачений у безгосподарності і короткозорості. Роботу експедиції визнали незадовільною, а наш фінансовий звіт фігурував на конференціях і симпозіумах як приклад безпардонного марнотратства.

Головний інженер, здаля побачивши мене в коридорі, зникав в одній з кімнат управління. А коли я заходив до його кабінету, він прожогом вилітав з нього, посилаючись на термінові справи.

Та я все ж таки примусив вислухати мене. Підсів до нього тоді, коли він обідав у їдальні.

— У мене є блискуча ідея,— мовив я.

По цих словах головний інженер захлинувся і зробив відчайдушну спробу втекти з-за столу.

— Яка ж ідея? — нарешті вичавив він із себе.

Я коротко і дохідливо виклав те, що виношував ось уже півтора кварталу,— ідею реорганізації подачі води в лабораторію № 4.

— Тільки майте на увазі,— застережливо мовив головінж,— якщо вода прорветься в підвал, загинуть колосальні цінності...

...Я напружував усі сили, але кран не піддавався. Я відгвинчував його гайковим ключем, бив молотком, розхитував обценьками. Марно! Довелося викликати на консультацію слюсаря з нашого управління будинками. Виявилося, я просто не в той бік крутив.

Відкривши нарешті кран на всю потужність, я спокійно замкнув двері і пішов займатися виробничою гімнастикою.

Цінності, про які попереджав головний інженер, справді загинули. Їх не встигли врятувати. Коли по тривозі було підняте на ноги все підприємство, рівень води дійшов до першого поверху...

...Тепер, коли в присутності головного інженера хтось пропонує щось доручити мені, він полотніє і хапається за серце.

— Тільки не йому! Кому завгодно, тільки не йому,— вигукує з жахом.— Все одно завалить!

Ось так і здійснилася кришталева мрія мого життя: нарешті я маю спокій.

ПЕРША ПРЕМІЯ

Місто приготувалося до визначної події. У самому центрі відкривався багатоповерховий продовольчий магазин. Унікальна споруда сяяла склом і неонам. Усміхнені продавці-роботи перевіряли ракети, щоб будь-якої миті, на першу ж вимогу відвідувача, летіти на край землі за тим товаром, який відвідувач забажає.

Усе було готове для урочистого відкриття. Крім одного. Магазин не мав назви. Лінгвісти місяць працювали над цією проблемою. І марно. Всі поняття, що людство накопичило за два з половиною тисячоліття, типу «Достаток», «Урожай», «Тисяча і одна», «Що посієш...», «Ласунка», «Сир у

маслі» і т. д., були використані десятки, сотні разів.

Конкурсна комісія, що засідала два тижні, так і не виявила переможця. Назви, які пропонували майбутні відвідувачі, були далеко не оригінальні. Вирішили дати тільки третю премію другому помічникові прибиральника міського космодрому за незвичайний підхід до теми: він запропонував магазин ніяк не називати.

Директор рвав на собі останнє волосся. Продукти, що лежали на полицях, могли зіпсуватися. Директор торгу нервово гриз нігті. Начальник управління торгівлі, слабкий на серце, ковтав валідол і черепашачі яйця з островів Фіджі.

Невідомо, чим би це закінчилось, якби до голови конкурсної комісії не прийшов скромний чоловік із двома конвертами в руках.

— Ось тут,— сказав чоловік,— назва, яку я пропоную. А в цьому конверті мої координати.

Іншого разу голова конкурсної комісії нізащо б у світі не порушив умови конкурсу. Адже було встановлено термін: здача назв до першого. Але в такій ситуації не можна було нехтувати зайвою пропозицією.

Він рвучко підвівся, схопив конверт і розірвав його. Розгорнув аркуш вічного паперу і прочитав... Потім удруге, втретє...

— Нарешті,— пробурмотів він і полегшено зітхнув.

— Правда, чудово? — сказав чоловік.— А лише одне слово!

— Чудово? — вигукнув голова.— Блискуче! Тут

одночасно поезія і раціоналізм, точне визначення і грайлива легковажність. Це саме те, що ми шукаємо. Поздоровляю вас, добродію! Перша премія — ваша. Я переконаний, що всі без винятку члени конкурсної комісії будуть приголомшені. Недаремно наші деякі пращури казали: геніальність — у простоті!

За годину над магазином спалахнули неонові літери: «Продмаг».

У ПОШУКАХ ГЕРОЇНІ

Відомий режисер залпом випив півсклянки мінеральної, скривився, потім відкашлявся і продовжував захоплюючу розповідь про історію створення фільму.

— Особливо важко було підібрати героїню фільму-казки — царівну Несміяну. Кого тільки не пробували на цю складну роль. Десятки зірок, сотні початківців — і все безрезультатно.

Уже було зупинилися на одній випускниці театрального інституту. Та раптом у розпалі зйомок трапилося непередбачене: оператор спіткнувся об ногу асистента і впав.

Довелося відмовитися. Ні, не від оператора. Від випускниці. Річ у тім, що коли оператор спіткнувся і впав, Несміяна почала дико реготати. А самі

подумайте, що це за Несміяна, яка може реготати через таку дрібницю. В неї не могло бути посмішки! Несміяна мусила мати кам'яне обличчя. Жінку, яку б ніщо і ніхто не міг пройняти чи зворушити, — ось кого ми шукали.

Шукали довго, аж поки не помістили об'яву в місцевій газеті.

За кілька днів приходить до мене дівчина. Гарненька, молоденька, з милими ямочками на щічках. Тільки погляд холодний, як узимку батареї парового опалення на новому житловому масиві.

— Спробуйте мене на роль Несміяни, — просить.

Почали пробувати. Я їй найвеселіші анекдоти розповів — не засміялася. Оператор тричі спотикався об ногу асистента і при цьому дуже кумедно падав — не посміхнулася.

Чотири клоуни продемонстрували перед нею свої коронні номери — не зреагувала.

Показали ми їй найсмішніший уривок із найсмішнішої кінокомедії — жодного вияву емоцій.

Тоді вдалися до останнього випробування. Директор картини станцював перед нею гопака. Видовища, смішнішого за це, годі уявити! Вона й тут залишилася байдужою.

Ми були приголомшені. Я не міг втриматися від радісного вигуку:

— Ви — просто талант! Вас сам господь бог до нас послав.

— Ніякий не господь, — відповіла Несміяна, — а директор гастроному, де я продавщицею працюю. У нас, між іншим, усі такі талановиті — ніколи не посміхаються.

ПРАВДА, ТІЛЬКИ ПРАВДА

Чули про видатний винахід року? Певно, чули. Мені по великому секрету розповів про нього Андрій Свиридович. А коли вже Андрій Свиридович про щось розповідає по секрету, це щось — давно загальновідоме. Я маю на увазі протибрехливі окуляри, які незабаром надійдуть у продаж.

Цього треба було чекати. Деякі люди навчилися до того вигадливо брехати, що часом відрізнити правду від неправди — річ неймовірно складна. А тут надягнеш собі окуляри, і тобі не страшний найзапекліший брехун. Окуляри, мов лакмус, реагують на найменшу неправду — вони червоніють.

Уявляю, як важко доведеться тому, хто зі мною тоді зустрінеється. Надягну окуляри і дивитимусь

на нього крізь червоні скельця. А якщо і він буде в таких самих?..

Це припущення примусило мене замислитися. Бо, якщо дивитися правді в очі, і я, часом, буваю не зовсім чесним.

— Відтепер, — заприсягнувся я, — буду говорити правду і тільки правду.

Перший, хто трапився мені після страшної клятви, був мій син.

— Уроки зробив? — суворо спитав я.

— Бачиш, тільки починаю.

— Міг би їх уже і закінчити, — зауважив я. — Невже тобі хочеться сидіти по кілька років в одному класі, як колись сидів твій батько?

Син аж підвівся від подиву.

— Ти не дивись на мене, як другорічник на гіпотенузу, — продовжував я. — Сидів і по два, і по три роки. Трійка в моєму щоденнику була святом у сім'ї. Ти не вір тому, що про мене мати наговорила. Я завжди був двічником: і в школі, і в університеті. Тільки на шпаргалках і тримався.

Син зреагував на правду негайно. Підручник полетів під ліжко, зошит — під стіл. Він схопив футбольного м'яча і прожогом вискочив з кімнати.

— А уроки? — крикнула йому вслід вражена дружина.

Вона дулася на мене. Я прийшов сьогодні з роботи грохи запізно. І, як завжди, сказав, що були збори. Вона, звичайно, відповіла, що ці щоденні збори їй набридли.

— Я набрехав тобі, — підійшов я до неї. — Ні-яких зборів сьогодні не було. Зборів не було ні

вчора, ні позавчора, ні в понеділок. Ми просто з друзями постояли біля винного ларка. А потім я зустрів секретарку нашого директора. Годинку з нею погомоніли... До речі, мушу зізнатися тобі, вона давно мені подобається. Така красива. Не те, що ти. До речі, фрази типу «яка ти сьогодні гарна» або «які в тебе чудові очі» я щовечора кажу тільки за звичкою. Насправді ти вже не та, що була у свої вісімнадцять років, і борщ готуєш гірший, ніж у нашій заводській їдальні.

Гадаєте що зробила дружина після такого монолога?.. Ви не помилилися. Те саме вона і зробила. Навіть трохи більше...

Сусідці, яка прийшла позичити якусь дрібничку, я сказав усе, що про неї думаю. Вона настільки вразилася, що забула, за чим приходила.

Та найсуворіший екзамен чекав мене на роботі.

— Як мені ця хусточка? — грайливо запитала старша друкарка.

— Як корові сідло, — відгукнувся я.

— Подивись на мою доню, — показав мені фото колега.

— Звичайна дитина. Навіть надто квола для своїх років, — зреагував я.

— Як тобі подобається моя стаття в стіннівці? — поцікавився керівник групи.

— Безпорадна і безпринципна, — вичавив я з себе.

Завідуючому відділом, який, як завжди, поскаржився на печінку, я, замість звичного співчуття, відказав:

— Пити треба менше!

За кілька днів мене викликав директор:

— Що з вами? На вас колектив скаржиться. Ви завжди були такі чемні і привітні.

— Я просто вирішив говорити правду і тільки правду, — з викликом сказав я.

— А що, хіба хтось проти правди? — здивувався він. — Ось я, наприклад?

І я відповів. Говорив доти, поки він не перебив:

— Ви як себе почуваете?

— Блискуче! Як ніколи!

Того ж дня я дізнався, що мені дали відпустку. Позачергово. І путівку виділили в будинок відпочинку.

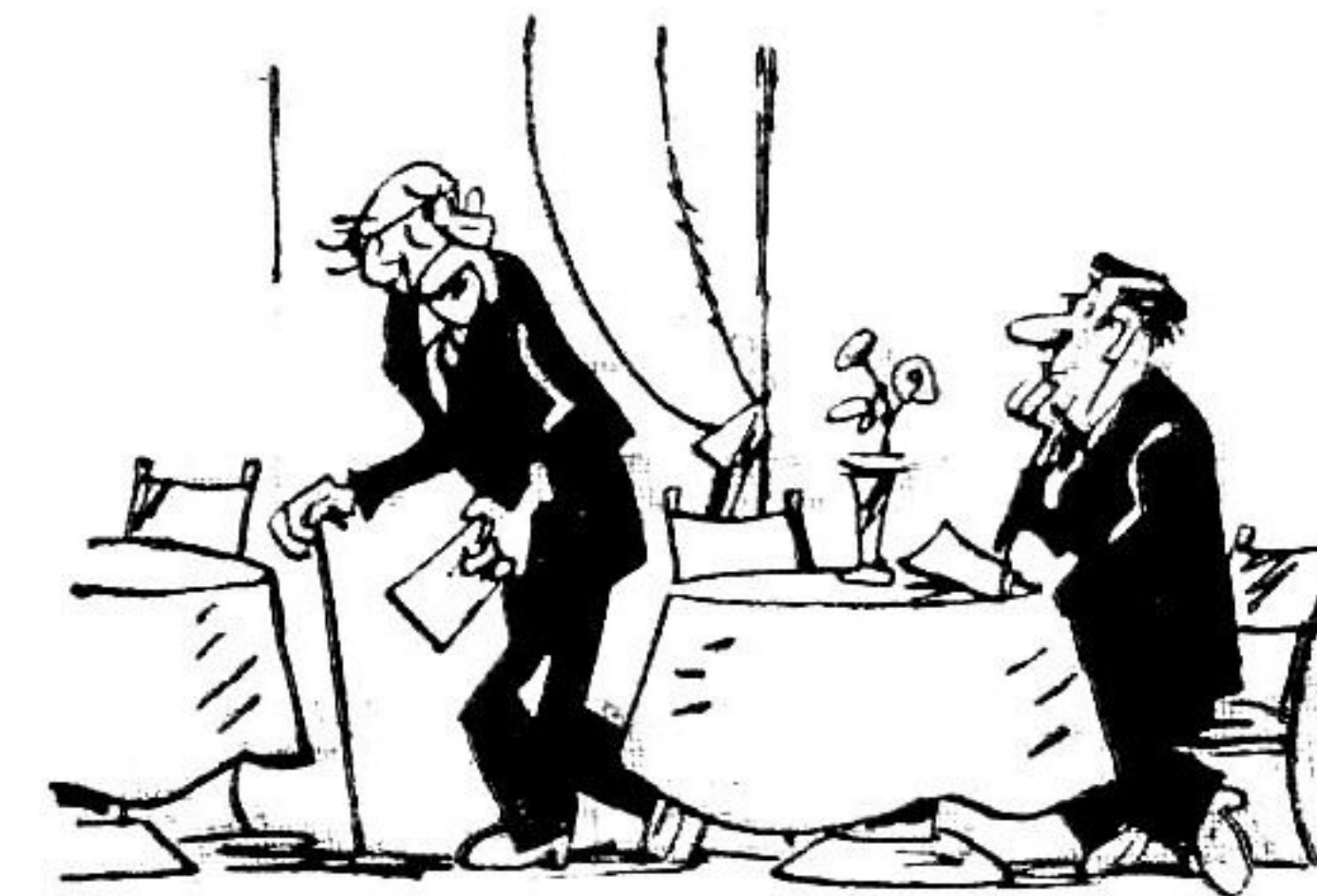
Цікаво, що й тут лише за один тиждень усі почали мене уникати.

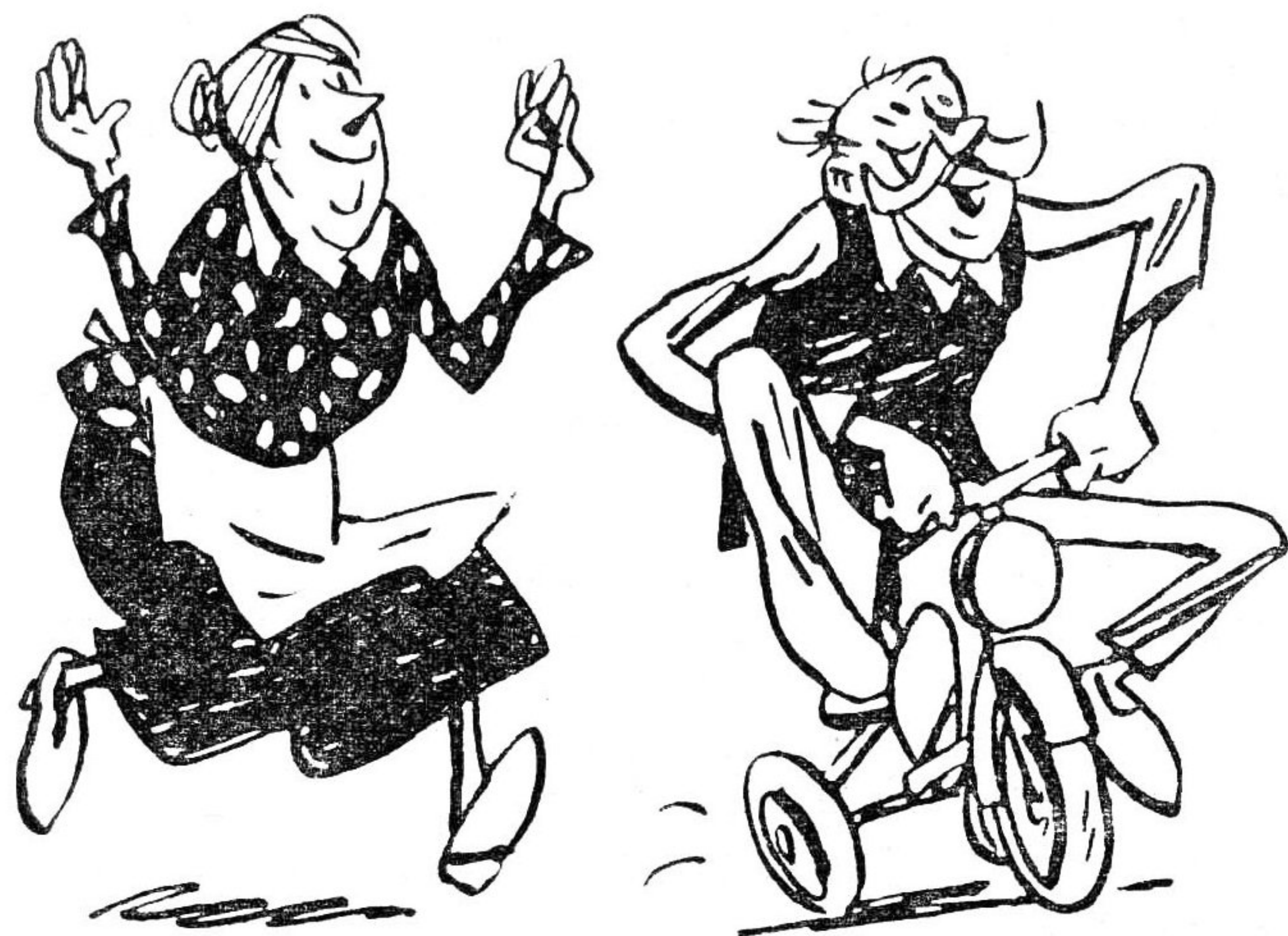
Навіть зараз за столом ліворуч і праворуч від мене порожні стільці. Тільки мовчазний дідуган сидить навпроти.

Я вже було зовсім вирішив, що старий глухий, коли він сказав мені:

— Ну і жовчний же ви тип!

Я негайно ж пересів за сусідній столик. Подалі від цього хама.

ФАТАЛІСТ

— Залишив три лотерейних квитки спеціально для вас,— сказав я Сидорові Тимофійовичу.

— Ваші квитки мене не обходять,— сухо відповів він.

— Як це не обходять? — обурився я.— Всі купують, розуміючи, що це державна справа, а вас не обходить...

— Послухайте, шановний голова місцевкому,— сказав він скляним голосом,— наскільки мені ві-

домо, купувати квиток чи не купувати — вирішує сам член профспілки.

— Усе це так,— довелось погодитись,— але ж чому ви хочете бути винятком? Усі купили, а ви відмовляєтесь.

— Бо не хочу...

— Ніколи не сподівався, що ви такий скнара!

— Річ не в жадібності. Повірте, я можу подарувати вам карбованця, а квитка не візьму.

— Не можна бути таким упередженим,— м'яко сказав я.— Ось мій дід, наприклад, купив єдиний квиток і виграв на нього дитячий велосипед. Уявляєте, як раділи вони з бабою, бо ж у дитинстві у вічі не бачили нічого подібного.

— Не переконуйте мене, я й сам знаю, що квитки виграють.

— Тож перевірте своє щастя. Візьміть один. Згадаєте мої слова — виграєте!

— Так саме цього я й боюся,— сказав Сидір Тимофійович.

— Виграти?

— Звичайно. Зрозумійте мене, я живу собі вільно, маю спокій і чудове захоплення — збираю крильця коників. І раптом стаю власником машини. Все життя піде шкереберть. Треба думати про гараж. Треба ночі не спати, міркуючи: вкрадуть чи не вкрадуть. Усі знайомі наввипередки вимагатимуть, щоб я їх покатав з вітерцем. Оскільки ж усім не догодиш, поступово я втрачу друзів. Син піде на курси автомобілістів, і від того кульгатиме його навчання в технікумі. А у нього і так, скажу вам відверто, не дуже гаразд з успіш-

ністю. Дочка теж захоче водити машину. І я щодня хвилюватимусь: роздавила когось чи не роздавила. А в суботу й неділю дружина захоче їхати по гриби для маринування, син — на річку, дочка — на товкучку. Всі пересваряться, перелаяться. А я спокій полюблюю...

— А що як раптом ви не автомобіль виграєте, а, навпаки, пральну машину.

— Теж невесело. Так дружина пере білизну, і я в це діло не втручаюсь. А уявіть, з'явиться пральна машина. Доведеться і мені включатись у роботу. Вмикати машину, крутити ручку, перетягувати з місця на місце. Ну, а потім уся ця побутова техніка має тенденцію псуватись. Треба викликати майстра, цілий день чекати на нього вдома, а він не прийде. Або прийде і скаже, що немає запчастин. Чи запропонує відвезти машину в майстерню. Іди тоді, шукай авто! Чи на плечах неси!..

— Але ж є зовсім прості виграші, скажімо, соковижималка, — нагадав я.

— Прості? — саркастично скопилів він губи. — Та вся наша сім'я танцюватиме навколо тієї соковижималки. І, звичайно, найбільше перепаде мені. Так ми собі купуємо, коли є потреба, сік у магазині. А буде соковижималка — щодня доведеться купувати різні овочі й фрукти, а потім чистити їх і різати...

— Проте може статися, що ви нічого не виграєте?

— Ні, — скрушно похитав він головою, — я надто нещасливий.

— Повірте, я скільки купую квитки і тільки раз виграв...

— А я виграю точно! Ще коли студентом був, пригадую, кидали вдесьтох жеребок, кому троянду з квітника зірвати, щоб на іменини подарувати Олені, моїй теперішній дружині. Мені випало! З того часу я і перестав вірити у своє щастя...

КРАПЛЯ В МОРІ

Що не кажіть, а звичка — дивовижна річ. Є, наприклад, люди, які так звикають вигравати по лотереї, що полотніють, коли номер серії не сходиться. Або трапляються індивідууми, які непритомніють, коли, розкривши дома коробку із взуттям, знаходять у ній два черевики на ліву ногу.

Усе залежить від того, до чого звикаєш. Скажімо, моя звичка формувалася не рік і не два. Купую я, приміром, пальто. Приходжу додому, і виявляється: рукави різної довжини, гудзики різного кольору, комір пришитий задом наперед.

Я — в магазин. Там рекомендують на фабрику звернутися. Я — на фабрику. Там розтлумачують просто і дохідливо:

— Зрозумійте, чоловіче, ми ці пальта сотнями тисяч випускаємо. І брак у нас — крапля в морі. Лише нуль цілих і п'ять сотих процента складає.

Мені зробилося ніяково. І справді, думаю, люди так стараються, а я своїми сотими процента псую їм настрій.

А ще якось поніс я пиросос лагодити. Приношу з ремонту, вмикаю, а він як засвистить, як завие.

— Вибачте, — іду до ремонтників — ви, мабуть, помилково вставили сюди мундштук від саксофона.

— Що ви, — кажуть ремонтники, — у нас в цілому ремонт відмінної якості. Якщо і трапляється брак, то це раз на сто випадків.

Присоромлений, я вийшов з майстерні. Який, думаю, крок уперед зробила наша ремонтна служба. Тільки один на сто! А я ще з претензіями!

Будинок, в якому мені дали квартиру, комісія прийняла з оцінкою «добре».

— За що «добре»? — протестував я. — Загляньте до моєї квартири! Там і стіни в тріщинах, і підлога провалюється, і рами перекошені.

— Послухайте, шановний, — суворо сказав мені голова комісії, — коли учень у диктанті робить тільки одну помилку, йому ставлять п'ять з мінусом. 39 квартир будівельники зробили, як лялечки, і тільки вашу трохи не дотягли..

Поступово я почав звикати. Більше того, почуття гордості охопило мене, коли я усвідомив, що власним тілом прикриваю амбразуру браку для того, щоб інші ходили в добротному і мати доброякісне.

— Ви повинні мені дякувати, що ваші підшви не відлітають, — сказав я колезі по роботі, показуючи свій розірваний черевик. — Якби не я його купив, він би міг і до вас потрапити.

Я так звик до цієї ролі, що, якось побачивши на вулиці хулігана, негайно поспішив до нього.

У мене не було сумніву, що в цілому по району хуліганство ліквідовано і що хуліганські витівки цього типа складатимуть не більше семи сотих процента. Але ж комусь від цих семи сотих повинно перепасти на горіхи!

— Якщо ти вже вирішив когось обов'язково побити, то побий мене,— звернувся я до хулігана.

У лікарні сестра видала мені тільки куртку, пояснивши, що штанів немає. Виявляється, в цілому хворі забезпечені одягом на 120 процентів. З них куртками — на 140, а штаньми — тільки на 80.

Професор, оглянувши мене, лагідно зауважив, що в моїй хворобі нічого страшного не бачить. Що, як правило, такі хвороби виліковуються. І що в цілому по лікарні тільки нуль цілих і три сотих процента вмирає при подібному діагнозі.

Я став спокійно чекати смерті. Але раптом мені до рук потрапила газета, де, між іншим, повідомлялося, що побутовий комбінат виконав квартальний план по поховальних послугах у цілому на сто процентів.

І я вирішив жити.

ЧУЖА СЛАВА

Я давно казав, що з нашого голови місцевкому вийшов би чудовий читець-декламатор. Він умів так виразно читати ділові папери, що зміст їх негайно доходив до свідомості кожного.

Цього разу він з натхненням читав лист дружинника приблизно такого змісту. Хтось із нашого відділу, перестрівши вночі відомого штангіста, вчинив з ним бійку. Прізвища нашого працівника дружинник не запам'ятав. Зате назву місця його роботи пам'ятає чітко.

— Доведеться комусь сьогодні вліпити догану,— сказав голова, обвівши всіх суворим поглядом.— Так хто це бешкетував уночі в районі Будівельної вулиці?

Усі мовчали.

— Ми ж не в дитячому садку,— нагадав голова місцевкому.

Усі подивились на мене.

— Ви що, друзі,— знітився я,— невже мене підозрюєте?

Усі мовчали.

— Вірно, мій брат живе на Будівельній, у той день якраз новосілля справляв. І я повертався вночі додому. Але ж, повірте, ніякого штангіста не зустрічав.

— Ну, це вже легше,— зітхнув голова.— Просто, мабуть, випив зайвого на радощах і не пам'ятаєш.

— Та ні, клянусь,— запрягнувся я.

— Клятви тут недоречні,— сказав голова.— Я сам, пам'ятаю, випив якось більше, ніж треба, і потім таке виробляв... А ось що саме — не пам'ятаю.

— А я добре все пам'ятаю. Вийшов з будинку і за кілька метрів зустрів таксі...

— Може, він штангіста за таксі прийняв і намагався його зупинити? — помислив хтось уголос.

— Цілком ймовірно,— зауважив голова.

— Та повірте нарешті — я був того вечора зовсім тверезий...

Дружний регіт не дав мені скінчити фрази.

— Ну, і насмішив,— втер сльози голова,— піти на новосілля до брата і вийти звідти тверезим — що може бути смішнішим?

Я оглянув присутніх і зрозумів: ні в кого не було сумніву, що саме я був учасником злощасної бійки.

— Подивіться на мене, на мої плечі, м'язи! Хіба я здатний побити відомого штангіста? — благально запитав я.

— Статура ні про що не говорить,— обізвався з місця учень кресляра. — У мене є знайомий, зовсім кволий, але вісім порцій другого може з'їсти і ще пива дванадцять кухлів випиває.

— Зізнавайся, бо гірше буде,— грізно сказав голова.

Я зізнався:

— Було, бився. Більше не буду,— втомлено сказав я і сів.

— Ні, ні, ні,— вигукнув голова,— ти давай по-

дробиці. Як побився, за яких обставин. Догана тобі все одно забезпечена. Не для того ж ми збиралися, щоб факт констатувати.

— Які подробиці? — почав я. — Ну, іду я після новосілля. Раптом суне якась гора тротуаром. Чисто тобі всю дорогу загородив. Я попросив його зійти на бруківку. А він ні з місця. Так я йому як врізав — він на інший бік вулиці перелетів.

— Відомий штангіст?

— А мені начхати, відомий він чи ні, — гордо випнув я груди.

— Який силач! — вигукнув жіночий голос.

— Страшний удар! — відмітив чоловічий бас.

— От сміливець! — захоплено зреагував учень кресляра.

— Перелетів від одного удару? — поцікавився голова.

— Буду я ще два на нього витратити, — спокійно сказав я.

— Що ж, догану ми тобі так чи інакше вліпимо, — сказав голова, — але, відверто кажучи, ти здивував мене: ніколи б не подумав, що можна отак одним ударом підняти в повітря відомого штангіста...

— Дозвольте! — підвівся електрик. — Чужу славу привласнювати? Не вийде!

Усі з цікавістю подивились на нього. Електрик ніколи не виступав на зборах.

— Пишіть мені догану, — сказав він. — Це я вдарив уславленого штангіста. Ось цим кулаком.

І він з гордістю потряс у повітрі пудовим кулацюгою.

СІМЕЙНА ПРОБЛЕМА

— Алло! Я дзвоню з автомата. В магазині подарунків викинули дуже милі шубки. Модно пошиті, а хутро хоч і штучне, проте, уяви, досить тепле.

— Тоді купуй.

— Але вона дорого коштує. За таку суму я можу пошити розкішне пальто із блакитною норкою!

— Тоді не купуй.

— Але шуба — просто на рідкість. Я не думала, що на нашій фабриці здатні робити такі гарні речі. Мені всі заздритимуть.

— Тоді купуй.

— А тобі відомо, що штучне хутро — непрактичне? Ця шубка — на один, максимум на два сезони!

— Тоді не купуй!

— Легко тобі сказати — не купуй. Я її приміряла — ніби на замовлення пошита. І довжина якраз така, як треба. І рукави за останнім словом моди. Чиста тобі лялечка!

— Тоді купуй.

— Але ж варто ще трохи додати і за такі гроші можна натуральну купити. Буде вічна річ!

— Тоді не купуй.

— По-твоєму, краще потім, висолопивши язика, бігати по комісійних. Це тільки тому їх викинули в продаж, що кінець кварталу...

— Тоді купуй.

— Але ж нам у такому разі доведеться відмовитися від килима. Може, цей рік мені вже переходить в старій, у тій, що ми торік купили? До

речі, вона ще зовсім нова. Зате килим придбаємо.

— Тоді не купуй.

— І ти гадаєш, що почуватиму себе спокійно, коли всі мої подруги матимуть такі шубки, а я ні...

— Тоді купуй.

— Розумієш, мене дуже хвилює, що її низ трохи скошений. Правда, можна й до майстерні занести. Це швидко виправлять. Але нести нову шубу в майстерню якось смішно...

— Тоді не купуй.

— Проте, я тобі скажу, можна й так носити. Якщо не дуже придивлятися — не помітно.

— Тоді купуй.

— Але в шубі є ще один недолік.

— Тоді не купуй.

— Ти збожеволів, недолік зовсім не серйозний!..

— Тоді купуй.

— Але як я буду...

— Тоді не купуй.

— Та зрозумій...

— Тоді купуй.

— Уяви собі...

— Не купуй!

— Хоча...

— Купуй...

— Ти що це зарядив: купуй — не купуй? Я до тебе за порадою звертаюся, а ти нічого слушного сказати не хочеш. Завжди я мушу серйозні сімейні проблеми сама вирішувати!

— Якщо дійсно хочеш поради, то я вважаю, що не варто купувати річ, котра викликає стільки сумнівів.

— Ти збожеволів! Я вже її купила.

СЕКРЕТ МОЛОДОСТІ

Тепер ні для кого не секрет, що запорука довголіття — фізкультура.

— Бігайте підтюпцем — і старість вас не займе! — чуються бадьорі заклики.

— Оджимайтеся від підлоги сто разів на день і з часом відчуєте приплив бадьорості, — лунають обіцянки.

— Стійте на голові вранці й увечері і забудете про хвороби! — гарантують прихильники вправ йогів.

— Присідайте! Двісті присідань — і втоми як не було! — вимагають знавці.

— Діставайте п'яткою потилицю. Спочатку лівою, потім правою! Гнучкість — сестра молодості, — стверджують фахівці.

Одні радять двісті разів втягувати живіт, інші, навпаки, рекомендують його випинати.

Одне слово, порад і рекомендацій багато. Залишається тільки перебороти ліньки і почати битву з передчасним старінням.

Я, наприклад, переборов. І почав. З бігу.

Бігав підтюпцем. Спочатку п'ять хвилин. Потім десять. Потім п'ятнадцять, двадцять... Поступово мій тренований організм витримував годину, півтори, навіть дві...

Якщо, шановні читачі, ви уважно стежите за відповідною періодикою, то помітили, мабуть, що жодний автор порад з питань спортотерапії і словом не прокопався про якісь обмеження в цій галузі. Навпаки, скрізь одностайні рекомендації — нарощувати темпи і тривалість!..

Я вже бігав по п'ять годин на добу, коли, проаналізувавши вільний од бігу день, знайшов приховані резерви.

«А чому б не бігати й на роботі? — подумав я. — Коридором, сходами, навіть по кімнаті? Це, по-перше, підвищить продуктивність праці, а по-друге, дозволить довести тривалість бігу до шести годин на добу. А з таким результатом я на двад-

цять хвилин обійду мого колегу і на тридцять п'ять обжену сусіду».

Між іншим, мій сусіда, присягнувся, що, крім бігу, ще й оджимається від підлоги.

— Я проживу більше, ніж ти, — похвалився якось він.

Проаналізувавши вільний од бігу день, я знайшов двадцять хвилин на віджимання. За рахунок скорочення читання газети до п'яти хвилин і умивання — до двох.

Виявилося, і мій колега трохи випередив мене в боротьбі з передчасним старінням. Він присідав. Робив, як радили знавці, по двісті присідань на день. І, уявіть, використовував для цього робочий час. Ніби ненароком розсипав по підлозі сірники і по одному збирав їх.

Вирішив і я не відставати — щоразу кидався допомагати йому. Тепер колезі доводилося розсипати сірників удвічі більше.

— Головний спосіб проти старіння — дихати животом, — заявив сусіда, гордо випинаючи черево.

Переглянувши вільний од бігу, оджимання і присідання час, я викроїв ще 6 хвилин. Газети вирішив зовсім не читати (буде щось новеньке — хтось розповість). А умивання скоротив до однієї хвилини.

Та поки я опановував нову вправу, мене знову обійшов колега: виявилося, ось уже місяць, як він дістає потилицю п'яткою. То лівою, то правою.

— Гнучкість — сестра молодості, — повторював він крилаті слова.

Я проаналізував вільний од бігу, віджимання, присідання, втягування-випинання день. Жодної вільної хвилини! І вирішив діставати п'ятками потилицю під час сніданку і вечері.

І раптом — мов грім з ясного неба: виявилося, що біг — це чудово, оджимання — блискуче. Але ніщо так універсально не зберігає молодість, як вправи йогів. А саме — стояння на голові.

Аналізував я вільний од боротьби з передчасним старінням час, проте так нічого й не зміг придумати ліпшого, як стояти на голові в робочий час.

Колеги швидко звикли до такого положення мого тіла. І відвідувачі не дуже дивувались. Отак стою я на голові і думаю:

— І до чого смішні люди оточують мене. Годинами просиджують у кіно, гублять молодість у театрах, в ресторани ходять, лежать у кріслах перед телевизором. Сваряться на літературних диспутах, відвідують музичні лекторії. І, взагалі, роблять багато такого, що аж ніяк не сприяє довголіттю.

А от мені авторитетний лікар авторитетно заявив, що, дякуючи впертій боротьбі з передчасною старістю, я вже продовжив своє життя мінімум на три роки.

Чуєте: на три роки! А за три роки життя я зможу чистих півроку пробігти підтюпцем, три місяці пооджиматися і поприсідати, з місяць подихати животом і кілька тижнів — уявляєте, кілька тижнів — простояти на голові!

ТИХА КІМНАТА

Статтю до стіннівки треба було здати за дві години. Ми знайшли кімнату, де, як нам здавалось, можна попрацювати.

— Отже,— заявив Іван Федорович,— ми назвемо її...

— Мотря! — підказав чоловік з чорною борідкою, що непомітно з'явився в дверях.— Чудове ім'я. Коли моя дружина...

— Послухайте, чоловіче,— м'яко перебив його Іван Федорович,— хіба не бачите, ми зайняті...

— Таким чином,— знову почав Іван Федорович,— пропоную назвати її...

— Цікаво послухати розумну пропозицію, — крізь прочинені двері посміхалось вусате обличчя.

— Ану зачиніть! — заревів співавтор.

Він запалив цигарку і після хвилинної паузи продовжував:

— Як на мою думку, найкращою назвою буде...

— Ви Лушпайкіна не бачили? — запитала голова у капелюсі.

— Не бачили,— крізь зуби промимрив Іван Федорович.

Він сидів, втупившись поглядом у стіл.

— Може, назву потім придумаємо? — запропонував я.

— Сюди не заходив Лушпайкін? — знову прочинилися двері.

— Ні! — прохрипів Іван Федорович.

— Так що, починаємо без назви? — перепитав я.

— Можна,— погодився співавтор. — Головне — почати...

— Тут випадково не було Лушпайкіна? — з'явилась голова у береті.

— Випадково не було! — пополотнів Іван Федорович. І схопився за чорнильницю.

— Мабуть, треба почати з епіграфа,— оговтавшись, мовив співавтор...

— Хто тут мене шукає? Я — Лушпайкін! — вкотився у кімнату чоловік з портфелем.

— Хіба не бачите, ми працюємо! — витурив я кругленького.

Що почалося потім, і описувати важко. Наша кімната притягувала до себе, мов безкоштовний атракціон. Двері грюкали з ритмічністю кулеметної черги.

— Хто працює? З ким працює? Над чим працює? — чулося за дверима.

Ми сиділи удвох над чистим аркушем: не було ані рядка.

Співавтор не витримав. Схопив складаний ніж і, висмикнувши довге лезо, вискочив з кімнати.

За кілька хвилин він повернувся з табличкою, що висіла на дверях нашого кабінету: «Входити суворо заборонено».

— Ледве відгвинтив, проклятушу,— витер спітнілого лоба.

Запанувала тиша. Як у барокамері. Протягом години, що ми працювали над статтею, не було чути навіть кроків у коридорі.

ВІДПОВІДАЛЬНА РОЛЬ

На роль офіціанта було багато претендентів. Я дуже старався. І режисер зупинився на мені.

— З місяць попрацюєш в ресторані, набудеш професійних навичок і, вірю, зіграєш цю відповідальну роль,— поплескав мене по плечу.

Я влаштувався учнем офіціанта саме в той ресторан, який порадив режисер. І за тиждень навчився жонглювати підносами, маніпулювати серветками, оперувати цифрами. Отож, коли мені якось випала честь обслуговувати самого режисера, я йому показав, що то значить — справжній сервіс.

Режисер розчулився:

— Давно так приємно не вечеряв,— сказав він, простягаючи гроші.

— Що ви,— знітився я,— це така дрібниця. Ви ж мій гість...

— Ну, спасибі,— сховав гроші режисер. — Бачу, справи у тебе добрі. Готуйся, скоро зйомки.

Я готувався — ретельно, старанно. Мені навіть здавалось, що роль офіціанта вже так органічно злилася з моїм еством, що там, під юпітерами, я почуватиму себе легко і невимушено.

За кілька днів режисер знову завітав до ресторану. Із друзями. З їхніх реплік я зрозумів, що вони приголомшені. Такого блискавичного обслуговування ніколи, певно, не бачили: за хвилину я сервірував стіл, а за п'ять — подав холодні закуски. Не встигали вони спорожнити одну пляшку, як з'являлася нова.

Сам режисер був настільки вражений моєю заповідливістю, що наступного разу привів із собою заступника... головрежа.

— Ну як? — спитав він заступника, кивнувши в мій бік.

— Краще не буває,— запихаючись ромштексом, відказав той.

Минав місяць. Режисер навідався ще двічі: раз на обід, раз на вечерю. А напередодні того дня, коли я мав, нарешті, розпрощатися з тимчасовою професією, він з'явився у супроводі асистента і оператора.

На десерт подавалося шампанське з ананасами. Режисер, допиваючи другу пляшку, попередив:

— Завтра чекаю в студії.

У студію я не прийшов. Мене не відпустили з

ресторану. Директор сказав, що за всі ці безкоштовні обіди та вечері я заборгував стільки, що й двох місячних зарплат не вистачить...

Режисер, який з'явився обідати з двома поміжками і трьома освітлювачами, був приємно здивований:

— Ти ще тут?

— Хочу вас просити, — зашарівся я, — відстрочити зйомки на пару місяців. Ще попрацювати хочу, повніше увійти в образ...

— На два місяці? — здивувався режисер. І, глянувши на меню, махнув рукою. — Входи, біс з тобою. А поки що принеси якусь там закуску, курчата «табака» і коньячку пару пляшенцій.

Я прожогом кинувся на кухню і миттю приніс усе замовлене.

— Коли п'єш такі напої і закушуєш такими делікатесами, — філософствував уголос режисер, — розумієш, чому деякі актори-початківці зраджують мистецтво і тікають в офіціанти. Хіба на свої авторські гонорари вони могли б так щедро пригощати друзів?

ВЕЛИКЕ ПРОХАННЯ

— Пробачте, що турбую вас, — звернувся до мене перехожий.

Я зупинився.

— Розумію, незручно отак серед ночі зупиняти незнайому людину, та в мене немає виходу.

— Щось трапилось? — співчутливо поцікавився я.

— Трапилось, — мовив перехожий.

— І я можу чимось зарадити?

— Можете! Звичайно, можете! — вигукнув перехожий. — На вас уся надія. Повірте, я спершу не гадав, що вона візьме назовсім...

— Хто візьме і що назовсім?

— Моя сестра. Але вона була настільки схвильована трагедією, що трапилася в її домі...

— Трапилася трагедія?

— Так, справжня трагедія. Чоловік прийшов додому і побачив свою дружину з кращим другом дитинства. Сидять собі, пивце попивають з таралею...

— Сестра?..

— Ні, не сестра — сусідка. Так чоловік, побачивши, що вони розтуркотілися, мов голуби, вибіг з хати і — до Галі...

— До вашої сестри?

— Ні, до іншої сусідки. А вона якраз біля плити поралася, чоловіка з роботи чекала. До речі, її чоловік колись був дуже відомою людиною. З Врангелем бився і на Денікіна ходив. А зараз захопився рибальством. Кажуть, позаминулого літа щупака спіймав у три метри сім сантиметрів...

— Її чоловік?

— Так, чоловік сусідки, що якраз обід готувала, коли вбіг чоловік іншої сусідки.

— І що він зробив?

— Він хотів попросити сокиру. Але сусідка дуже гостинна, вона запросила його сідати...

— Чоловіка?

— Так, чоловіка, дружина якого воркувала з його другом дитинства. А в цю мить заходить чоловік, якого дружина, тобто сусідка, чекає з обідом. І він вирішив, що цей чоловік прийшов не за сокирою, а теж... як би це сказати... Словом, поворкувати...

— І яка ж трапилась трагедія?

— Страшна. Другий чоловік сказав, що напише куди слід про негідну поведінку першого чоловіка. А перший заявив, що він друга дитинства й на поріг не пустить.

— А яке ж відношення до всього цього має ваша сестра?

— От і я кажу їй: яке ти до всього цього маєш відношення? Люди посварилися — люди і помиряться. А вона своєї: не можу, каже, дивитися, коли хтось страждає безневинно...

— А я, — скажіть, чим я можу зарадити? — спитав я якомога спокійніше.

— Тут не тільки ви, тут ніхто не зарадить.

— Так чого ж ви од мене хочете?

— От я і кажу, незручно воно, звичайно, людину зупиняти посеред вулиці. Але якби я міг передбачити, що вона бере їх назовсім у такий пізній час, коли все зачинено...

— Що бере назовсім?!

— Сірники. А я ж курець. До ранку не витримаю. Тому й, перепрошую, зупинив вас, бо маю велике прохання. Дозвольте припалити?

СПИТАЙТЕ, КОЛИ НЕ ВІРИТЕ

Я рвучко відчинив двері директорового кабінету і увійшов, на ходу скидаючи плаща й капелюха. Потім скинув піджак, обтрусив його і кинув на бильце крісла. По тому вмовстився з ногами на дивані й зі смаком запалив сигарету.

Директор, наче язика проковтнувши, отетеріло спостерігав за мною.

Диван і сигарета настроювали на лірику. І я задумливо заспівав: «Летіла зозуля через мою хату»...

— Ви що собі дозволяєте? — нарешті вичавив із себе директор.

Пропустивши його слова повз вуха, я зробив на дивані «берізку» (якраз був час виробничої гім-

настики) і за методом йогів став кожні три секунди вдихати повітря, а кожні чотири — видихати.

Зі словами «Це просто нахабство!» директор вибіг на середину кімнати. А я, негайно скориставшись цим, зайняв його крісло. По телефону, що стояв на його столі, я подзвонив приятелеві, і ми обмінялися свіжими анекдотами.

Директор розстебнув комір сорочки і ввімкнув вентилятор.

Я неквапливо гортав свого блокнота, шукаючи номер ще одного приятеля. Може, думаю, новий анекдот обміняю на ще свіжіший.

Задзвонив телефон.

— Слухаю,— взяв я трубку.

Жіночий голос просив Івана Кириловича.

— Івана Кириловича нема і сьогодні не буде. Подзвоніть йому завтра, а ще краще — післязавтра.

— Але це питає дружина,— грізно представилася трубка.

— Дуже приємно, проте нічим зарадити не можу,— співчутливо мовив я.

Директор побіг кликати міліцію. А я сперся на папку наказів по конторі і безтурботно декламував уголос графік відпусток, що якраз лежав під склом...

Міліціонер, уважно вивчивши мої документи, спитав, чому я заважаю директорові працювати.

— Якому директорові? — здивувався я. — Нікому я не заважаю. Спитайте, коли не вірите, у секретарки: вона й вам, як усім відвідувачам, скаже, що директора нема і сьогодні не буде.

Юрий Тимофеевич Прокопенко

КРИСТАЛЬНАЯ МЕЧТА

(На украинском языке).

Редактор В. Чепіга.

БФ 12048. Зам. 02585. Здано до набору 17. V. 1972 р. Підписано до друку 27. VI. 1972 р. Тираж 126150. Формат паперу $70 \times 108^{1/32}$, 1 папер. арк. 2 друк арк. Обл.-вид. арк. 2,28. Ціна 10 коп.

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», Київ, Брест-Литовський проспект, 94,